

Is het ammoniakprobleem opgelost als alle veehouders handelen als Koeien & Kansen?

Voor 2010 moet de Nederlandse melkveehouderij ten minste 15% minder ammoniak uitstoten. Op verzoek van het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP) is verkend hoe groot het ammoniakverlies is als alle veehouders de aanpak van Koeien & Kansen volgen. Een verslag daarvan verschijnt binnenkort, maar het meest opmerkelijke willen we u niet zolang onthouden.

Van elk bedrijf in Koeien & Kansen is de stikstofkringloop vastgesteld. We registreren de bemestingen en gewasopbrengsten, berekenen de excreties uit voeropname en melkproductie, en meten en berekenen zo goed mogelijk de stikstofverliezen in de vorm van nitraat en ammoniak. Het rantsoen is gemiddeld eiwitarm dan gangbaar, dus de hoeveelheid stikstof in de mest is relatief gering. Daar staat tegenover dat de stallen opener zijn en meer ventileren, waardoor een groter deel van de stikstof in de mest uit de stal kan vervluchtigen. Bovendien staat het vee meer op stal en uit stalmeest gaat in de regel meer ammoniak verloren dan uit weidemeest. Bedrijven die intensief zijn en behalve gras ook maïs kunnen telen, hebben de beste mogelijkheden om de excretie van stikstof in mest te verlagen. Al met al gaat op de

bedrijven in Koeien & Kansen 2,2 tot 4,1 kg ammoniak per ton melk naar de lucht verloren. Dat is duidelijk minder dan de 4,6 kg op gangbare bedrijven.

20% reductie lijkt mogelijk

Hoe zou het beeld eruit zien als alle bedrijven in Nederland zouden worden gerund door een Koeien & Kansen-veehouder? We hebben dat berekend door de Nederlandse melkveehouderij op te splitsen in zestien bedrijfstypen die onderling verschillen in grondsoort, waterhuishouding en quatum per ha. Het resultaat voor heel Nederland is een emissie van 3,7 kg per ton melk, dus een reductie van 20%. Management is daarbij belangrijk, maar uit de tabel 1 blijkt dat grondsoort en intensiteit ook van invloed zijn.

Tabel 1. De ammoniakemissie bij Koeien & Kansen-management (kg/ton melk)

	Ton melk/ha			
	<10	10-14	14-18	>18
Klei	4,4	3,9	3,7	3,4
Veen	5,1	4,7	4,4	4,3
Nat zand	3,9	3,5	3,1	2,8
Droog zand	3,7	3,6	3,2	2,7

Waar zit het verschil?

Wat doen de veehouders in Koeien & Kansen anders dan hun collega's, als ze hun bedrijven overnemen? Het belangrijkste is dat ze minder meststikstof per ton melk produceren door minder jongvee aan te houden, door met minder koeien hun

quatum vol te melken en door eiwitarmere te voeren. Het gemiddelde ureumgetal van de melk, een graadmeter voor de eiwitvoorziening van het melkvee, zou bij hun management 22 bedragen. In de praktijk ligt dat op 25. Een belangrijke bijkomstigheid is dat daardoor vrijwel alle rundveemest binnen de melkveesector plaatsbaar is, als we uitgaan van 250 kg stikstof per ha. Slechts 2% van de geproduceerde mest moet worden afgevoerd naar niet-melkveebedrijven. Als de daling van het ureumgetal tussen 25 en 22 halfweg blijft steken, verdubbelt de niet-plaatsbare mest, wat een kostenpost oplevert van minstens 11 miljoen euro. Bovendien zullen bij overschrijding van het emissieplafond de kansen op verlenging van de derogatie ongunstiger zijn, wat het mestoverschot mogelijk nog extra vergroot. Het beperken van de ammoniakverliezen door voedingsmaatregelen levert veel bedrijven dus geld op en voorkomt problemen.

Frans Aarts,
Plant Scieces Group, Wageningen UR

In de National Emission Ceilings Directive (NEC-richtlijn) is voor elk Europees land een plafond vastgesteld voor de emissie van ammoniak in 2010. Nederland mag dan 128 kton ammoniak uitstoten. De overheid heeft beslist dat de landbouw daaraan niet meer dan 96 kton mag bijdragen. De prognose is dat de emissie vanuit de landbouw zonder aanvullende maatregelen 111 kton zal bedragen, waarvan 50 kton afkomstig is uit de melkveehouderij. Dat is dus 15% teveel en daarmee een serieus probleem.

Op De Marke is de afgelopen jaren veelvuldig de ammoniakemissie gemeten, zowel in de stal als in de weide en – zoals hier – tijdens de mestaanwending.

Wat vindt de wereld van Koeien & Kansen?

Het project De Marke, later verbreed tot Koeien & Kansen, heeft vanaf haar start in 1992 in de belangstelling gestaan van buitenlandse. De eerste groep die De Marke bezocht kwam uit Frankrijk. De ontvangstzaal was toen bijna klaar en ze hielpen enthousiast het meubilair uitpakken. We konden toen alleen maar vertellen over wat we dachten dat de resultaten van het bedrijf zouden zijn. Dat vond men een goede reden om later nog eens terug te komen. Tot op de dag van vandaag zijn de contacten met deze mensen intensief. De Franse ambassade in Den Haag rapporteert haar regering zelfs zo nu en dan over wat er gebeurt.

Verrassende ontmoetingen

Uiteraard volgde er nog veel meer buitenlands bezoek. Dat leverde soms verrassende situaties op. Een Japans meisje ging paardebloemen plukken, armenvol, omdat ze die zo mooi vond, veel mooier dan onze dure exportbloemen. Sommige bezoekers waren ronduit irritant. Een Amerikaan vond ons maar een dom volkje, omdat we onze koeien 's winters binnenhouden. Hun koeien, die "nergens beter zijn", bleken prima tegen kou te kunnen die "nergens extremer is". Hij had overal veel verstand van, maar begreep niet waarom onze koeien naar huis komen als je ze roept. Hun koeien reageerden niet op de stem van de cowboy.

Hij was 'not amused' toen we vertelden dat onze koeien geen afgevroren oren hebben... Tsjja, die Amerikanen. Zo hadden we op een middag een pittige Amerikaanse mevrouw op bezoek die steeds maar weer het gesprek verlegde naar de Europese landbouwpolitiek. Niet veel later volgde haar benoeming tot minister van landbouw in de eerste regering van Bush.

Koeien & Kansen inspireert

Wat boeit die buitenlanders dan toch? Samengevat komt het hierop neer: vooral het werken met harde doelstellingen, het vakmanschap en de positieve houding van veehouders en de manier waarop melkveesector, beleid en onderzoek samen optrekken. Niet zeuren over dingen waar je niets aan kunt doen, maar samen het beste naar boven proberen te halen van wat kan. En

daarvoor ook de portemonnee trekken. Geïnspireerd door Koeien & Kansen zijn Frankrijk, Portugal, Spanje, Ierland, Engeland en Schotland in 2004 een project gestart, 'Green Dairy', waarin ze Koeien & Kansen kopiëren. Nederland kreeg een adviserende rol. En voor het afsluitend symposium in Rennes, eind 2006, vroeg men ons de resultaten van Koeien & Kansen en een visie op milieubeleid te presenteren. Dergelijke projecten leiden tot begrip voor elkaars problemen en hulp bij het oplossen ervan. Het project heeft geleid tot de oprichting van de Europese werkgroep 'Dairy farming systems & Environment', waarvan ik de voorzitter mag zijn. Dit soort contacten zijn voor Nederland belangrijk. Hier treffen we immers de mensen die de rapportages over het Nederlandse mestbeleid moeten beoordelen en die een mening moeten vormen over een Nederlands derogatieverzoek.

Het project 'Green Dairy' is dit voorjaar geëindigd. Een aantal landen, waaronder Frankrijk en Ierland, heeft aangegeven vanuit nationale fondsen verder samen te willen blijven werken. Het is de bedoeling dat Nederland aansluit en dat onze veehouders in oktober hun Franse collega's bezoeken.

Frans Aarts,
Plant Scieces Group, Wageningen UR

Deelnemers van het project 'Green Dairy' op bedrijfsbezoek in Bretagne (Frankrijk).